

К.М. Чала

Національний університет харчових технологій

ОПТИМІЗАЦІЯ МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО- МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ І НАВИЧОК З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Якими б різноманітними не були конкретні цілі процесу мовлення, головним залишається одне - досягти спілкування, передати іншим певну інформацію, особливо в наш час, коли іноземна мова стала мовою професійного спілкування. Мовленнєва діяльність людини надзвичайно складна за своєю структурою та залежить від багатьох різноманітних факторів. Саме тому однією з умов оптимізації методів навчання з розвитку мовленнєвих умінь і навичок виступає правильно побудована система вправ і завдань, через яку відбувається реалізація процесу мовлення.

Осмислення особливостей неоднорідного мовленнєвого середовища дає підстави стверджувати, що вправи на розвиток мовлення мають відповідати етапам засвоєння знань і формування мовленнєвих навичок. Відповідно до цього такі вправи поділяють на три групи.

Вправи й завдання *першої групи* пов'язані з імітаційним методом, за дидактичною метою є підготовчими до самостійної професійно спрямованої мовленнєвої діяльності. Вони мають характер репродуктивної діяльності, орієнтовані на розпізнавання елементів мовної системи, на операції запам'ятовування та тренінги. Матеріалом для вправ і завдань має бути текст професійного спрямування, що використовується в зв'язку із аудіюванням та говорінням. Вправи й завдання мають забезпечувати розпізнавання сприйнятого матеріалу, позитивний перенос знань, умінь і навичок (при подібних фактах), уміння розпізнавати на основі асоціацій та самостійно.

Реалізацією оперативного методу навчання мовленню виступають вправи та завдання *другої групи*. В основі їх лежать процеси спостереження та функції

аналізу й синтезу, а навчальна мета пов'язана з виявленням та конструюванням. Стосовно вихідного професійно-орієнтованого (фахового) тексту, то він використовується без зміни та із зміною мовного матеріалу. За місцем формування навичок вправи і завдання є мовними та передмовленнєвими, а за дидактичною метою у структурі роботи - вступні та тренувальні. Вправи цієї групи орієнтовані на аудіювання, читання і письмо.

Значне місце у роботі з попередження та подолання негативного впливу рідної мови на розвиток мовленнєвих навичок посідають вправи-переклади, які широко використовуються у посібниках. Велику роль у процесі перекладу грає оперативна пам'ять учня, оскільки мовний переклад пов'язаний із специфічними мислительними процесами переключення з однієї мовної на базу іншої. Якщо в слуханні та читанні характер обробки елементів образності носить перцептивний характер, а в говорінні та в письмі - продуктивний, то переклад характеризується як рецептивно-продуктивна діяльність. Складність вправ-перекладів виявляється в запобіганні (вірогідному прогнозуванні) на основі лінгвістичного досвіду та ситуації спілкування. Загальновідомо, що через вправи-переклади з рідної мови відбувається нормалізація свідомого застосування набутих знань. Крім перекладу з рідної мови використовуються переклад з мови, що вивчається, на рідну мову та двосторонній переклад.

Отже, основне призначення вправ другої групи - закріпити набуті теоретичні знання пов'язані з професією, сформувати навчально-пізнавальні та нормативні уміння та навички, забезпечити перенос знань, умінь і навичок з рідної мови та формувати уміння діяти за готовим зразком, розвивати мовне чуття, створювати базу для розвитку самостійних мовленнєвих умінь і навичок.

Метод продукування реалізується у вправах та завданнях *третьої групи*, що спрямовані на здійснення мовленнєвих операцій та комунікацію. За

навчальною метою - це творчі вправи, за формою - усні та письмові, пов'язані з усіма видами мовленнєвої діяльності, комунікацією. Вони акумулюють у собі все, що створено системою попередніх вправ. Такі завдання закріплюють знання учнів про функціонально-комунікативні можливості слова, сприяють активізації словника і формують уміння свідомо добирати словесні засоби, використовуючи засвоєну професійну лексику. У зв'язку з цим актуалізуються завдання інтерактивного характеру, серед яких:

1) ділова гра, у якій відтворюється поведінка та мовленнєва діяльність студентів. З цією метою найкраще використовувати інноваційні ігри, бо саме в них розвиваються творчі процеси, винахідливість, фантазія, алгоритм винаходу. За характером моделювання найефективнішими є гра-імітація (відновлює повний процес спілкування), гра-тренінг (моделює певну мовленнєву поведінку відповідно до існуючих уявлень і знань), гра-дослідження (моделюється певний процес, є якому нема відповідників у реальному житті). Взаємодія учасників може бути різною: суперництво, співробітництво, змагання;

2) «мозкова атака». Клас поділяється на дві групи: генератори ідей і критики. Пошук спрямовується лише на один об'єкт, не допускаються критичні зауваження до виказаної думки, а ідеї, що отримали визнання, доброзичливо підтримуються.

3) «акваріум». Частина групи сидить у центрі, в оточенні інших, і веде дискусію. Кожний, хто сидить навколо, стежить за учасниками дискусії і потім висловлює свої зауваження та коментарі. Темою можуть виступати прочитані статті, переглянуті колективно відеофільми.

У результаті такої діяльності висловлювання студента стає оригінальним, розрахованим на слухачів, виразним за викладом думок, поглядів, переконань за поданою темою, у якому створюється можливість найбільш доцільно використати професійно спрямований мовленнєвий резерв.